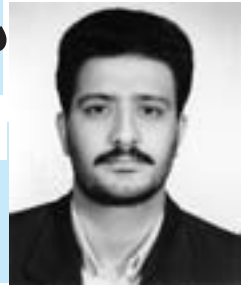

شاداب سازی مدارس

و

عوامل موثر بر نشاط و شادابی دانش آموزان

طیب نورزاده
مسئول دبیرستان امام سجاده (ع)
منطقه ۱۸ تهران

می شوند یا قصد جابه جایی به مدرسه ای جدید را دارند، دغدغه والدین باتوجه به حساسیت دوران دبیرستان از لحاظ آموزشی و پرورشی، پیدا کردن یک دبیرستان خوب و ثبت نام فرزندشان در آنجایی باشد. تعریف عموم والدین و مردم از دبیرستان خوب جایی است که بتوانند فرزندشان را با خیال راحت به آنجا بفرستند تا از لحاظ درسی و اخلاقی آموزش و تربیت شود. مسلم است که یکی از شاخصه های یک مدرسه خوب داشتن فضای شاد و محیط زیبا است. در این مورد از دانش آموزان خواسته شده که میزان اهمیت این موضوع و توجه به آن را از نظر خود و والدین شان قبل از ثبت نام و انتخاب مدرسه مشخص نمایند.

- این که ساختمان مدرسه شما سالم و

تمیز باشد چقدر برای شما مهم است؟

یکی از جمله مصادیق شاداب بودن فضای مدرسه، اختصاص ساختمان های زیبا، نورگیر، روشن، تمیز و مرتب به مدارس است. به این حقیقت توجه کنیم که بهترین ساعات روز هر دانش آموز در مدرسه سپری می گردد. اگر مدرسه دارای ساختمانی فرسوده، مخروبه، تنگ و تاریک باشد خود به خود روحیه افسرده و گرفته و گریز از محل را موجب خواهد شد.

لازم است در ساخت و ساز مدارس به این نکته توجه جدی شود که زیبا سازی مدارس می بایست در کنار ایمن و محکم سازی امری بسیار مهم تلقی شود و هزینه کردن در این بخش به هیچ وجه اسراف محسوب نمی شود. طراحی نقشه های ساختمانی با هنر معماری زیبا و به کار

بردن سنگ های

زیبا و تزیینی در

نما و سالن های

مدارس، ایجاد

گچ ببری و نصب

در و پنجره های

طرح دار و زیبا

در کلاس ها و

مواردی از این

قبیل می تواند

باعث تقویت

حس نشاط و زیبا

دوستی در دانش

آموزان گردد. به

نظر این حقیر می

بایست شیک ترین

ساختمان های

هر شهر، مدارس

جسمی سالم و توانا، همه و همه در دوران اشتغال به تحصیل دانش آموزان ایجاد و قوت می یابند. اگر این باور وجود دارد که نسل کودک و نوجوان امروز به واقع آینده سازان فردای کشور هستند، باید بدانیم که مدارس بالاترین جایگاه را در ساختن شاکله شخصیتی و نظام ارزشی این افراد به عنوان دانش آموزان دارند. با این نگرش، لزوم شاداب سازی محیط مدارس و پرداختن به این مسئله بسیار مهم، آشکار می شود. برای بررسی این موضوع ضمن برشمردن عوامل موثر بر شادابی و نشاط دانش آموزان و توضیح هر یک از این عوامل، در تحقیقی مختصر به میان دانش آموزان می رویم و بدون واسطه نقش محیط مدرسه و عوامل مرتبط با آن را در ایجاد روحیه شاد و با نشاط در بین دانش آموزان بررسی می کنیم.

اگر بخواهم از مدرسه دوران تحصیلم

خاطراتی را عنوان کنم البته اولین و

شیرین ترین آنها همان بازی ها و خنده

است و بعد مدرسه و همشاگردی ها و

معلمانم که نقش آفرینان آن لحظات

بیاد ماندنی بودند.

از دانش آموزان خود سؤال کنید:

برای چه به مدرسه می آیند؟

دبیرستان امام سجاده (ع) یک دبیرستان عادی، دولتی پسرانه است که در منطقه ۱۸ تهران و محله فردوس و مهر آباد جنوبی واقع شده است. فضای داخلی این مدرسه به لحاظ رعایت موازین شاداب سازی و ایجاد امکانات کمک آموزشی و تربیتی به سازی گردیده است (عکس های پیوست در CD) و دانش آموزان آن، زمینه پاسخ به سوالات پرسشنامه که با هدف سنجش میزان تاثیر گذاری شاداب سازی محیط بر ابعاد مختلف مسائل دانش آموزی و بالعکس تنظیم شده است را دارند. در ادامه ابتدا اصل سوالات با توضیح مربوط بیان می شود و در نهایت نتیجه این نظر سنجی به صورت درصد پاسخگویی به هر گزینه، ضمیمه می گردد.

- قبل از ثبت نام در این مدرسه تا چه حد فضا، محیط داخلی و امکانات دبیرستان برای شما و والدین تان اهمیت داشت؟

در توضیح این سوال عرض می شود که وقتی دانش آموزان از دوره راهنمایی فارغ التحصیل

اتوبوس در ایستگاه نگه می دارد و مرد میانسال همراه مسافرین منتظر در ایستگاه سوار اتوبوس می شود. چند لحظه بعد از حرکت اتوبوس نگاه های مرد و یک مسافر دیگر به هم گره می خورد. با تردید از صحت حدس و گمان آشنایی سر صحبت باز می شود. از آن چه رد و بدل می شود می توان فهمید که این دو نفر سالیان پیش شاگردان یک مدرسه و هم شاگردی بوده اند، برای من که معلم و مدیر یک دبیرستان هستم، صحبت های آنها بسیار جذاب است. دقت که می کنم می بینم از بین مطالبی که آنها از دوران تحصیل خود به عنوان خاطرات برای یادآوری می کنند، بازی ها، تفریحات و شکل و شمایل کلاس ها و مدرسه است. یاد می کنند از معلمان خود و البته به نیکی و کمتر از درس خواندن و مطالب کتاب های درسی صحبتی به میان می آید. به خود رجوع می کنم و می بینم که حتی من هم که هنوز در مدرسه ام اگر بخواهم از مدرسه دوران تحصیلم خاطراتی را عنوان کنم البته اولین و شیرین ترین آنها همان بازی ها و خنده است و بعد مدرسه و همشاگردی ها و معلمانم که نقش آفرینان آن لحظات بیاد ماندنی بودند.

به یاد فرمایش استاد حقانی سر کلاس درس در دانشگاه و دوره کارشناسی ارشد می افتم که برای دانشجویان رشته مدیریت آموزشی با آن کلام تاثیر گذار می فرمودند که در کشور زاین تحقیقی انجام شده و در مورد آنچه که بچه ها و دانش آموزان از مدارس انتظار دارند، از دانش آموزان سوال می شود که برای چه به مدرسه می آیند؟ ۹۹٪ آنان جواب عجیبی می دهند، بله آنها اظهار می دارند که برای بازی کردن به مدرسه می آیند. من که هر روز با دانش آموزان مدرسه ام سروکار دارم بهتر از دیگران می دانم که اگر بچه های ما در جواب این سوال می گویند که برای دکتر شدن، مهندس شدن و حتی با سواد شدن و... به مدرسه می آیند در حقیقت جواب های مورد انتظار ما را که از کودکی درگوش آنها خوانده ایم باز می گویند. آنها در حقیقت به مدرسه می آیند تا با همسالانشان بازی کنند.

روانشناسان و کارشناسان تعلیم و تربیت بهترین دوران تربیت پذیری انسان را از ۷ تا ۱۸ سالگی یعنی همان دوران مدرسه عنوان می کنند. این یعنی شخصیت افراد که علم و سواد هم بخشی از آن است و نگرش آنها نسبت به جهان هستی، کار و زندگی و... در این دوران شکل می گیرد. داشتن روحیه شاداب و سرزنده، اعتماد به نفس بالا، امید و ایمان به خداوندیکتا و داشتن

محوطه حیاط مدرسه تا چه حد مورد توجه شما بوده و برای شما مهم است؟

یکی دیگر از برجسته ترین عوامل در شاداب سازی محیط مدارس، ایجاد فضای سبز و کاشت درخت، قرار دادن گلدان و سبزه در سالن ها و هر جایی که امکان داشته باشد، است. شاید ما فکر کنیم که بچه ها به این چیزها توجه نمی نمایند و شاید هم تصور کنیم ممکن است تعدادی از دانش آموزان به این گونه تاسیسات و امکانات آسیب برسانند؛ ولی باید بدانیم که تاثیر بعضی چیزها آنقدر واضح و زیاد است که نمی توان از کنار آنها به راحتی گذشت. باید به گونه ای برنامه ریزی شود تا قوانین اداره شهرها با اهداف مشخص تربیتی و در راستای بالاترین تاثیر گذاری

چه قدر لوازم و امکانات مورد استفاده دانش آموزان در مدارس ویژگی زیبایی و سلامت و رفاه را در خود داشته باشد. حتما منجر به ایجاد روحیه شاداب و لذت روحی در دانش آموزان می گردد. میز و نیمکت های خراب و شکسته و ناسالم که دانش آموز بی چاره باید حداقل ۴ سال روی آن بنشیند، خود عامل خستگی و ناراحتی است و زمینه ناسازگاری دانش آموز را سر کلاس فراهم می کند. فکر کنیم خودمان در روز چند بار از سرویس های بهداشتی و دستشویی های محل کارمان استفاده می کنیم. حال در کلاس که اگر دانش آموزان به دلیل نامناسب بودن شرایط دستشویی در ضروری ترین حالت هم رغبتی به استفاده از آنها نداشته باشند، آنگاه چگونه می توان

آن شهر باشند. نه بانک ها، شرکت ها و ادارات آنجا. مدارس ماندگار قدیمی کشورمان و دیگر کشورهای جهان را که بنگریم، زیبایی ساختمان آن مدارس اولین چیزی است که توجه انسان را به خود جلب می کند.

- شما به عنوان یک دانش آموز، رنگ آمیزی کلاس ها و ترکیب رنگ های به کار رفته در فضای داخلی مدرسه را تا چه حد مورد توجه قرار می دهید و رنگ محیط و وسایل تحصیل تان تا چه حد برای شما اهمیت دارد؟

از دانش آموزان خود سؤال کنید:

به نظر شما چه چیزی سر جای

خودش نیست؟

تغییرات مدنظر شما چیست؟ یا چه

کار کنیم که مدرسه ای شادابی داشته

باشیم؟

ممکن وضع گردد. کارهایی از قبیل احداث و نگهداری فضای سبز، نصب نیمکت، سطل زباله و ... در محوطه مدارس می بایست از وظایف واحد زیباسازی شهرداری ها که هم تخصص و هم اعتبار لازم برای این کار را دارند، باشد.

- تاچه حد شادابی و نشاط دبیران و عوامل اجرایی بر روحیه شما تاثیر گذار می باشد و شما چه مقدار از شادی و نشاط خود را از دبیرانانتان می گیرید؟

مطلب فوق موضوعی بسیار با اهمیت در شادابی دانش آموزان است. فقط کافی است بدانیم که حتی بهترین مدرسه با بهترین فضا و امکانات به اندازه یک معلم شاد نمی تواند در دانش آموزان ایجاد نشاط و سرزندگی نماید. اگر عوامل اجرایی و آموزشی مدارس دارای روحیه شاد و با نشاط باشند حتما می توانند با کمترین امکانات هم بالاترین تاثیر گذاری را داشته باشند. همچنین صدای شادی و پر نشاط دبیران و عوامل اجرایی از نتایج رضایت شغلی آنان است که در این زمینه حرف بسیار گفته شده و تکرار مکررات است. فقط به تذکر این نکته بسنده می شود تا وقتی که به این موضوع فقط در حد حرف پرداخته شود، هیچ امیدی به تغییر و پیشرفت در مسایل آموزش و پرورش وجود ندارد و تمام این کارها و بحث ها به جایی نخواهد رسید.

- عضویت در تشکل های مختلف دانش آموزی

انتظار سرزندگی و تحرک از دانش آموزان داشت. سرویس های بهداشتی مدارس از مهمترین قسمت های مدرسه است که باید بسیار تمیز و با لوازم قابل استفاده مجهز به آب گرم لوله کشی، مایع دستشویی، آیینیه، رخت آویز و ... باشد تا دانش آموزان پس از هر بار استفاده از آنها احساس راحتی و نظافت نمایند.

لوازم و امکانات ورزشی خود مقوله ای بسیار مهم بخصوص برای دانش آموزان دبیرستانی است. ای کاش روزی برسد در هر کجا که مدرسه ای ساخته می شود حتما و الزاما برای آن مدرسه حداقل یک سالن سرپوشیده مجهز ورزشی و یک استخر اختصاصی طراحی و ساخته شود. اگر ما از دانش آموزان انتظار داریم که در سر کلاس ها آرامش داشته باشند و به مطالب درسی اهمیت بدهند باید بدانیم که آنها در سنی هستند که انفجار انرژی در وجودشان فوران می کند و باید در مدرسه محیط هایی باشد که این قدرت و انرژی به صورت هدفمند و هدایت شده تخلیه گردد. باید برای ورزش مدارس به صورت جدی ارزش قابل شد و سرانه ورزشی به حدی باشد که نگرانی از بابت هزینه برای تهیه لوازم ورزشی و جایگزینی آنها وجود نداشته باشد.

- ایجاد فضای سبز و وجود درخت و بوته، گل و سبزه و نصب نیمکت و سکوی استراحت در

روانشناسان از دیر باز بر اهمیت و تاثیر رنگ بر خلق و خوی انسان و حتی رفتار و باور او تاکید داشته اند. امروزه از رنگ برای تبلیغات، ایجاد هیجان و نفرت و ترس و ... بسیار استفاده می شود. روانشناسی رنگ ها را که می دانیم با مرتب کردن رنگ های مختلف توسط هر فرد به ویژگی های شخصیتی و اخلاقی و رفتاری فرد پی می برند. این مرتب کردن که همین طور به یکباره به وجود نیامده است، تاثیر رنگ هایی است که فرد در طول زندگی با آنها ارتباط مستمر داشته است. هر رنگی برای جایی مناسب است و هر رنگی تاثیر و پیام خاص خود را دارد. پس باید رنگ مدارس و کلاس های درس در مقاطع مختلف تحصیلی و جنسیت دختر و پسر دانش آموز و حتی بخش های مختلف یک مدرسه از قبیل کتابخانه، نمازخانه، کلاس های درس، سالن ها و ... متفاوت و مناسب انتخاب شود. به خاطر اینکه ممکن است دانش آموزی روی رنگ دیوار چیزی بنویسد یا رنگ روشن زود کثیف و چرکی شود نباید مبادرت به استفاده از رنگ های تیره و تند در مدارس شود و باید به شاد کردن محیط ارزش قابل شده هزینه آن را پرداخت نمود.

۴- سالم و راحت بودن وسایل و امکانات مورد استفاده شما از قبیل میز و نیمکت، سرویس های بهداشتی، لوازم ورزشی و ... تاچه حد در شادابی و آرامش خاطر شما موثر است؟

درست است شادی در جسم انسان با خنده و تحرک و ... نمایان می شود ولی در واقع یک موضوع روحی و درونی است که البته از احساس لذتی جسمانی یا روانی نشأت می گیرد. پس هر

دانش آموز عزیز:

از اینکه در تکمیل فرم زیر همکاری می کنید و به سوالات زیر با دقت پاسخ می دهید از شما متشکریم.

سوالات	ارزش	زیاد	متوسط	کم
۱- قبل از ثبت نام در این مدرسه، تا چه حد فضای مدرسه و امکانات دبیرستان برای شما و والدینتان اهمیت داشت؟		٪۶۵	٪۳۲	٪۳
۲- این که ساختمان مدرسه شما سالم و تمیز باشد چقدر برای شما مهم است؟		٪۸۲	٪۱۲	٪۶
۳- شما به عنوان یک دانش آموز، رنگ آمیزی کلاس ها و تریکب رنگ های به کار رفته در فضای داخلی مدرسه را تا چه حد مورد توجه قرار می دهید؟		٪۵۲	٪۳۹	٪۹
۴- سالم و راحت بودن وسایل و امکانات مورد استفاده شما از قبیل میز و نیمکت، سرویس های بهداشتی، لوازم ورزشی و... تا چه حد در شادابی و ایجاد آرامش خاطر شما موثر است؟		٪۸۱	٪۱۵	٪۴
۵- وجود فضای سبز، درخت و سبزه و نصب نیمکت و سکوی استراحت در محوطه حیاط مدرسه تا چه حد مورد توجه شما بوده و برای شما مهم است؟		٪۶۹	٪۲۳	٪۸
۶- تا چه حد شادابی و نشاط دبیران و عوامل اجرایی بر روحیه شما موثر می باشد و شما چه مقدار از شادی و نشاط خود را از دبیرانتان می گیرید؟		٪۵۷	٪۳۰	٪۱۳
۷- عضویت در تشکل های دانش آموزی از قبیل انجمن اسلامی، بسیج دانش آموزی، شورای دانش آموزی، انجمن های علمی و... و قبول مسئولیت انجام بخشی از کارهای مدرسه تا چه حد باعث نشاط شما است؟		٪۴۸	٪۳۳	٪۱۹
۸- داشتن امکانات و فضاهای کمک آموزشی از قبیل کتابخانه، آزمایشگاه، سایت کامپیوتر، سالن ورزشی و... در مدرسه برای شما تا چه حد قابل اهمیت است؟		٪۷۳	٪۱۸	٪۹
۹- صادقانه بگویید: اینکه شما دانش آموز دبیرستان امام سجاد (ع) هستید چقدر برایتان باعث خوشحالی و افتخار است؟		٪۵۱	٪۳۲	٪۱۷

از قبیل بسیج دانش آموزی، شورای دانش آموزی، هلال احمر، انجمن های علمی و آموزشی و... و قبول مسئولیت انجام بخشی از کارها و برگزاری مراسم ها تا چه حد باعث نشاط و شادابی شما می گردد؟ دانش آموزان دبیرستانی در سنی هستند که به شدت از لحاظ عاطفی نیاز به توجه و مطرح شدن دارند. قرار گرفتن در گروه های مختلف همسالان و داشتن یک عنوان و مسئولیت برای آنها بسیار لذت بخش است. چنانچه مسئولان مدرسه بتوانند شرایطی را ایجاد نمایند که مسئولیت یا همکاری در اداره کتابخانه، سایت کامپیوتر، آزمایشگاه و... به عهده دانش آموزان باشد، بسیاری در ایجاد آرامش و نشاط در آنها موثر خواهد بود و در حقیقت یک نیاز سنی و عاطفی آنها را ارضا خواهد شد.

داشتن امکانات و فضاهای کمک آموزشی از قبیل کتابخانه، آزمایشگاه، سایت کامپیوتر، سالن ورزشی، نمازخانه، اتاق نمایش فیلم، سالن امتحانات و... در مدرسه برای شما تا چه حد قابل اهمیت است و استفاده از این فضاها تا چه حد در نشاط و شادابی شما موثر است؟

یکی از وظایف مدارس در حقیقت ایجاد مشغولیت و پرکردن اوقات دانش آموزان به صورت هدفمند، با استفاده از فضاهای کمک آموزشی در کنار کلاس های درس می باشد. وجود و استفاده از این امکانات در عین کمک به تعمیق و تسهیل یادگیری، چون آموزش به طور غیر مستقیم و عموماً به صورت اختیاری، تشویقی و مورد علاقه دانش آموز مورد استفاده قرار می گیرد باعث ایجاد روحیه شاداب و رفع خستگی و افسردگی دانش آموزان خواهد شد.

با وجود فضا و امکانات نشاط آور در مدرسه، صادقانه بگویید: اینکه شما دانش آموز دبیرستان امام سجاد (ع) هستید چقدر برایتان باعث خوشحالی و افتخار است؟

ما معتقدیم در صورتی که دانش آموز در مدرسه، محیطی سالم، ایمن و شاد را همراه با امکانات و راحتی لازم داشته و همچنین سرگرمی ها و مشغولیت های مناسب دارا باشد و بتواند با انواع بازی ها و ورزش ها تخلیه انرژی نموده، در گروه های همسالان اظهار وجود نماید و به راحتی بتواند با دبیران و عوامل اجرایی شاد و با نشاط خود ارتباط برقرار کند، یک احساس تعلق قوی نسبت به مدرسه محل تحصیل خود پیدا می کند و حتی در صورت فارغ التحصیلی به اینکه زمانی دانش آموز فلان مدرسه بوده است افتخار نماید.

در سوالات فوق و توضیحات مختصر آن سعی شد تا تعدادی از عوامل موثر بر ایجاد نشاط و شادابی در مدارس مورد توجه و تذکر قرار گیرد. در ادامه، پرسشنامه مورد استفاده و نتایج نظر سنجی از دانش آموزان ۳ کلاس دبیرستان امام سجاد (ع) (یک کلاس اول دبیرستان، یک کلاس دوم و یک کلاس سوم) که به طور تصادفی انتخاب شده اند جهت میزان تصدیق مطالب فوق به وسیله دانش آموزان پیوست می گردد.

امید است این تلاش ها در نهایت منجر به پیدایش نگرش درست به مقوله آموزش و پرورش در مسئولان و قرار گرفتن نظام تعلیم و تربیت در جایگاه حقیقی خود گردد.

